

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

15 Vtrùm in mutio pœna conventionalis locum habeat; siue, Vtrùm licitum sit pacisci, vt mutuatarius, si ad terminum statum non restituerit, aliquid soluat in pœnam suæ moræ vltra sortem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

rationi mutui: (alioquin mutuum non differret à precario) vnde si mutuum debet gratis fieri (vt constat ex supradictis) nihil pro hac carentia vel obligatione petendum est.

Ex hoc fundamento elicienda est responsio ad 1. & 2. argumentum.

Ad Tertium responderi potest, tale pretium imponi à mercatoribus non posse; quia carentia pecuniæ non est pretio æstimabilis, nisi ratione alicuius incommodi vel periculi coniuncti.

DUBITATIO XV.

Vtrum in mutuo pœna conuentionalis locum habeat; siue, Vtrum licitum sit pacisci, vt mutuatarius, si ad terminum statutum non restituerit, aliquid soluatur in pœnam suæ moræ ultra sortem.

128 **R**espondeo, Id esse licitum. Ita Scotus d. 15. q. 2. & ex Scoto Gabriel q. 11. art. 1. columna 4. Siluester, Usura 1. num. 28. Ioannes Medina q. 3. de Usura. §. Quarta causa & Nauarr. cap. 17. n. 215. & alij. Ratio est, quia debitor, qui est in mora, peccat contra iustitiam retinendo alienum seu alteri debitum; ac proinde dignus est pœna: ergo ex conuentione partium potest illi aliqua pœna constitui; sicut illi solet pœna imponi, qui à contractu rescilierit: & hæc pœna poterit exigi, etiam si mutuans nihil incommodi sit passus.

Pœna conuentionalis.

129 Dices, Nemo potest alteri imponere pœnam, quam teneatur subire, nisi Superior: ergo, &c.

Respondeo, Solus Superior potest inuitum obligare ad pœnam; sed priuatus potest alterum obligare consentientem; tunc enim ille per suum consensum seipsum obligat, sicut in aliis pactis.

130 *4. Conditiones requisitæ.*

1. Condicio, vt absit fraus usuraria.

Notandum tamen, hic requiri 4. condiciones. Prima est, Vt non fiat in fraudem usurarium, vt notant Scotus, Gabriel, & alij: vt si non cures vtrum soluatur ante talem terminum, an non; sed vt possis lucrari ex mutuo, terminum illi cum pacto pœnali constituis, tunc enim non ex culpa, quæ nulla esset in non soluendo; sed ex vi mutui censeretur illud lucrum expectari. Eodem pertinet, si vt lucreris, breuem nimis terminum, intra quem scis illum soluere non posse, constituas. Necessè igitur est, vt dum mutuas, velis tibi ad talem terminum restitui, siue tua interfit siue non; & vt is iusta temporis intercapedine, vt intra eum soluere queat mutuatarius, distet, tunc enim non restituendo peccabit; ac proinde potes pacisci de pœna; vt si contra hanc tuam voluntatem restituere omiserit, eam teneatur soluere. quòd si constituta iam pœna, optes illam incurri, peccas contra charitatem, optando peccatum proximi ob tuum commodum; non tamen contra iustitiam; nec inde fit vt exactio pœnæ sit iniusta; (etsi contrarium sentire videatur Nauarrus supra) quia omissio solutionis non idèò desinit esse peccatum.

131 *2. Vt sit culpa.*

Secunda est, Vt debitor verè sit in culpa non soluendo. nam sine culpa non potest imponi pœna; siue ea sit iudicialis, quam Iudex imponit per sententiam; siue legalis, quæ lege est constituta; siue conuentionalis, quæ constituitur ex conuen-

tionem partium. vnde si factus sit impotens, non potest exigi, vt rectè notat Nauarrus supra. Pari modo si contractus, cui apposta est pœna, Iure sit irritus: quia absque peccato talis contractus potest non seruari. si tamen huiusmodi contractus iuramento esset confirmatus, pœna peti posset, quia tunc obligaret; ac proinde eius violatio esset peccatum, quod pœnam meretur.

132 *Si contractus irritus.*

Sed quid, si culpa sua factus sit quisquam impotens?

Resp. Si aduertit vel facillè aduertere potuit, ex negligentia vel actione sua culpabili securitatem impotentiam, tenebitur ad pœnam. ratio est, quia tunc non soluere est culpabile, volutum in causa culpabili: vnde meretur pœnam. vt si alea vel concessione decoxit rem familiarem. Secus si id ita factum sit, vt nullo modo aduertit.

Tertia est, Vt pœna sit moderata iuxta mensuram culpæ: quod etiam in pœna iudiciali & legali requiritur. quando enim pœna est immoderata, iniquè cogitur mutuatarius in eam consentire: ac proinde non potest peti, qua parte iustum modum excedit. Hinc pactum legis commissoriam in pignoribus (id est, vt pignus sit creditoris, si certo tempore debitor non soluerit) est Iure prohibitum cap. Significante. 7. de pignoribus, & L. 1. & 3. C. de pactis pign. Hinc sequitur, si pars debiti soluta fuerit, non posse totam pœnam exigi, sed partem tantum; eam nimirum, quæ parti debiti proportionè respondeat.

133 *3. Vt sit pœna moderata.*

Quarta, Vt mora sit notabilis. non enim vnus diei, veleniam hebdomadæ interuallum ordinariè sufficiens dici debet ad pœnam incurrendam. hic tamen qualitas negotij & mos Prouinciæ spectandus est. Nam si concessum est spatium sufficiens, & intra illud solutio facta non sit, poterit peti, etiam si vel vnum diem excefferit, si Iuris rigore vti velit mutuator.

134 *4. Vt mora notabilis.*

Petes, Vtrum hæc pœna post moram sit debita in foro conscientie ante Iudicis sententiam?

Resp. Valdè probabile est, ante omnem sententiam deberi. Ita Siluester v. Pœna num. 14. & Couarr. in Epitome 4. Decret. p. 2. c. 6. §. 8. nu. 11. & alij. ratio est; quia debetur ex vi pacti inter contrahentes initi, & sic communis sensus hominum eas accipit. vnde multum differt hæc pœna à pœna legali & iudiciali, quæ non debentur ante sententiam; quia non ex vi pacti & promissionis rei, sed Iudicis præcepto, delictum punientis.

135

Aduerte tamen, sicut legalis & iudicialis non debentur ante sententiam Iudicis, ita conuentionalis non debetur ante exactionem partis, quæ quam exactionem hic Iudicis vicem supplet: est enim nimis durum & moribus hominum non satis accommodatum, vt solutio debeatur ante exactionem: æquum verò, vt parte exigente; quia debetur ex pacto. quare sicut Iudici iubenti non licet resistere, ita neque parti exigenti pœnam conuentam, denegare, ita Couarr. loco citato, Molina disp. 97. & multi Iurisperiti.

136 *Non debetur ante exactionem.*

Dixi, esse valdè probabile; quia non est certum. Imò contrarium etiam probabile est, videlicet pœnam conuentionalem non esse necessariò soluendam in foro conscientie, antequam debitor illius per sententiam Iudicis cogatur, ita enim sentit Adrianus quòd lib. 6. art. 1. concl. 2. illatione 3. vbi generaliter docet, nullam pœnam esse soluendam ante

ante

ante condemnationem. Lopez l. 1. de contract. c. 31. & l. 2. c. 34. Victoria, vt refert Lopez; insinuat Nauarr. c. 23. n. 68. eandem tenet noster Sanchez l. 1. de Matr. disp. 37. & dicit multos neotericos doctissimos ita sentire. Ratio est; quia illa videtur esse mens contrahentium & pœnam apponentium; nisi aliad exprimant. idem enim apponunt pœnam, vt cogant secum contrahentem ad seruandam fidem; & vt ius habeant compellendi ad eius solutionem, si sefellerit. confirmatur, quia cum pœna sit contra voluntatem; eius conditio naturalis postulat, vt non sit debita solutio, nisi quis cogatur. hæc tamen ratio non omnino conuincit: quia quod ex pacto debetur, non requirit sententiam Iudicis. Itaque verius puto spectandam consuetudinem; quæ nisi requirat condemnationem Iudicis, credo teneri ante sententiam, ad solam partis requisitionem. In dubio tamen de consuetudine, censeo alteram sententiam probabilem.

DUBITATIO XVI.

Utrum is qui pignus ab alio habet, si fructus ex eo perceperit, teneatur eos in sortem putare.

137 **D**ico Primò, Si pignus creditori datum sit tantummodò in securitatem debitorum, tenetur creditor fructus ex eo perceptos in sortem computare; nisi ratione lucri cessantis, damni emergentis, vel periculi sortis, vel pœnæ conuentionalis, (iuxta ea quæ supra diximus) vel ratione expensarum in pignore custodiendo factarum, possit eos retinere. est communis sententia DD. & aperte colligitur ex cap. 1. & 2. de usuris. ratio est; quia nullum ius habet ad fructus illos ratione mutui. vnde etiam si agrum sterilem, quem mutuator non colebat, acceperit in pignus; si sua diligentia inde fructus collegerit, tenetur eos, deductis expensis in colendo factis, referre in sortem, vt rectè Nauarrus cap. 17. nu. 216. contra Sotum: quia fructus hoc ipso, quo nascuntur ex re alterius, pertinent ad dominum illius rei. vide supra c. 12. dub. 17. Quod si quis veller accipere fructus rei quæ in pignus offertur, & nihilominus postea recipere sortem; debet illam rem emere cum pacto de retrouendendo. tunc enim possit percipere fructus, donec venditor rem suam redimeret; vt rectè Caietanus q. 78. art. 2. circa resp. D. Thomæ ad sextum. nam tempore illo medio res ipsius esset, & rei periculum; vnde etiam fructus. possit autem hæc emptio fieri etiam post contractum mutui & pignoris, si vtriusque consensu rescisso contractum mutui, iniretur contractus emptionis cum pacto de retrouendendo; de quo infra cap. 21.

138 *Quomodo possint fructus pignoris percipi.*

139 **D**uo exceptiones, in feudo, & in emphyteuta. Posterior est, si emphyteuta oppigneret domi-

Duo exceptiones, in feudo, & in emphyteuta.

no directo rem emphyteuticam: tunc enim dominus directus, etiam si laicus sit, potest fructus rei illius percipere. ratio horum est, quia contractus feudi & emphyteutis habent tacitas quasdam conditiones, cum quibus semper censentur celebrari, nisi contrarium exprimat. inter has vna est; vt si dentur in pignus domino directo, possit ipse percipere eorum fructus, forte non imminuta; idque ne res apud dominum directum existens fructificet alteri, quod non videtur consonum rationi. Ex similibus tacitis conditionibus fit, vt feudum in multis casibus reuertatur ad dominum directum, vt docet Siluester v. Feudum. num. 17.

Requiruntur tamen tres conditiones vt dominus possit fructus istos percipere. Primò, Vt non exigat obsequium vel pensionem solitam. Secundò, Vt non percipiat eos, quos res producit; qua parte est melior effecta per industriam emphyteutæ. Tertio, Vt feudum vel emphyteutis non sit comparata magna pecuniæ summa, vel magnis obsequiis antecedentibus; sed bona ex parte gratis concessa; aliàs iniquum esset pactum illud de fructibus horum (cum oppignerata hæc domino directo fuerint) percipiendis. vide Siluestrum supra num. 29. & 30. Nauarr. & Gabrielem supra.

Dico Secundò, Si pignus datum sit non solum ad debiti securitatem, sed etiam vt creditor interim eo fruatur, loco rei debite; tunc non tenetur eos in sortem conferre. Hoc modo intelligendum est caput Salubriter, de usuris, vt rectè ostendit Molina disp. 321. & colligitur ex Caietano loco cit. sic enim ait Innocentius III. illo cap. *Sanè generum, ad fructus possessionum, que sibi à socio sunt pro numerata dote pignori obligata, computandos in sortem non credimus compellendum, cum frequenter dotis fructus non sufficiant ad onera matrimonij supportanda.* q. d. idem fructus talis pignoris non sunt computandi in sortem (in diminutionem dotis;) quia tale pignus non consuevit dari vt dos minuatur; cum fructus dotis integræ frequenter non sufficiant oneribus matrimonij sustentandis; in quem tamen finem dos datur. non ergo mens loceri est, vt ratione horum fructuum dos minuatur; sed vt gener fruatur illis, donec ei dos representata fuerit. hæc videtur esse mens Pontificis: non enim intendit aliquid statuere præter Ius commune, aut aliquod priuilegium concedere genero ratione onerum matrimonij in pignore dotis, quod ex conditione contractus non habeat; (vt ex ipso modo loquendi satis patet) sed tantum explicat, generum non teneri, supposita consuetudine, quæ passim viget.

Cap. Salubriter, de usuris.

Hinc sequitur. Primò, Generum hos fructus posse seruare, etiam si ex dilatione dotis nullum ei lucrum cesser; quia non conceduntur hi fructus ratione lucri cessantis: (vt plerique DD. putant, teste Couarr. l. 3. variat. cap. 1. num. 3.) sed vt onera matrimonij, donec dos soluatur, sustententur; nisi de contraria soceri intentione constet. Idem dicendum, etiam si is qui dedit dotem, sit extraneus.

Secundò, Si constet soceram pignus non dedisse, nisi in securitatem dotis, non potest gener fructus retinere, nisi ratione lucri cessantis: (vt si socer sit in mora, non soluens tempore constituto;) ratio est, quia tunc isti fructus pertinent ad socerum; neque genero alia ratione sunt debiti,

142 *Non requiritur vt genero lucrum cesset.*